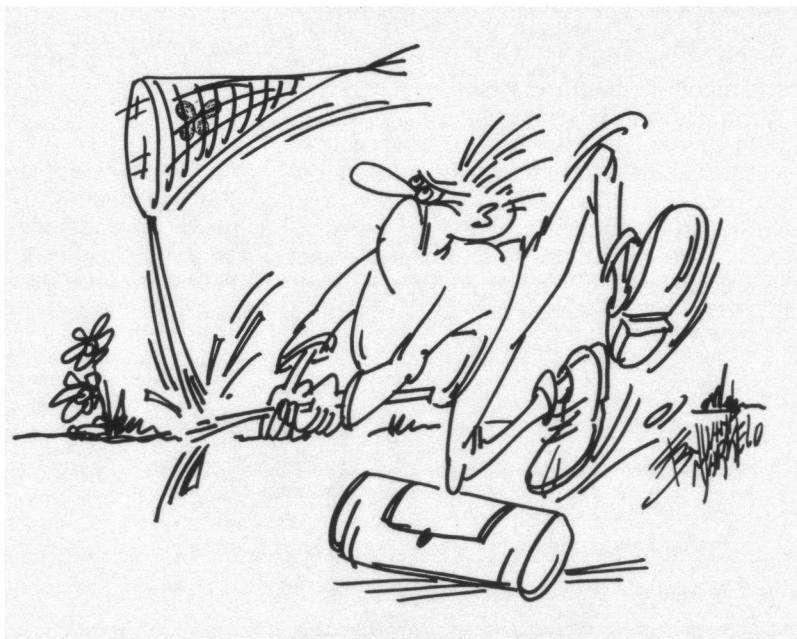

tekst:
**Chris van
Swaay**

"Een wolk van veelkleurige vlinders"

Naar vlinders kijken was ook vroeger een geliefde hobby. De beschrijvingen uit het begin van deze eeuw laten een vlinderrijkdom zien die je tegenwoordig alleen nog in het buitenland tegenkomt.

tekening: Frans Bijvank

"Een wolk van veelkleurige vlinders als: *Argynnis paphia*, *aglaya*, *niobe*, *selene*, *vanessa io* en *atalanta*, gemengd met stemmig gekleurde *Thecla*'s (*ilicis* en *quercus*) of boter- en citroengele *Rhodocera rhamnii* met een enkel blauwtje (*Lycaena Argus* en *Icarus*) bedekte de talrijke bloeiende distelstruiken, doch de *paphia*'s in hun schitterende kleedij van hel rood-geel met zwarte tekening en groenbeschubd parelmoer vervullen de hoofdrol in dit kleurenspeel."

Alweer reclame voor een vlinderreis met Wolftrail? Nee, het betreft hier geen beschrijving van de vlinders in de Spaanse Pyreneeën of de Eifel, maar gewoon van een streek in Nederland. In 1902 verscheen een artikel van G.J. Klokman in *De Levende Natuur* met als titel: "Merkwaaardige vangsten". Hierin wordt de vlinderfauna van de Slangenburger Doetinchem in bloemrijke taal bespro-

ken. Wanneer we het bovenstaande citaat naar onze huidige vlindernamen vertalen krijgen we iets als: veel Keizersmantels, Grote parelmoervlinders, Duinparelmoervlinders, Zilveren manen, Daggauwogen en *Atalanta*'s. Daartussen Eikepages en Bruine eikepages en Citroenvlinders met enkele Heideblauwtjes en *Icarus*blauwtjes.

Vooraf de Keizersmantel viel dat jaar op door zijn talrijkheid en de heer Klokman ving enkele exemplaren van de zeldzame kleurafwijking *valesina*:

"De varietet *Valesina* is zeer zeldzaam en in ons land slechts tweemaal gevangen, de Slangenburger leverde mij nog vier exemplaren. Slechts bij het vrouwelijk geslacht schijnt die verandering van kleur voor te komen, het roodgeel wordt olijfgroen."

En of dat alles nog niet genoeg was:

"Ook *Argynnis aglaya* en *niobe* waren er dit jaar in rijken overvloed, vooral op klaverelden; *Lycaena Argiolus* scharrelde druk door de rhamnusstruiken en ook ving ik andere zeldzame *Lycaena*'s als: *arion*, *semiargus* en *alcon*."

Het is vreemd dat Klokman deze blauwtjes slechts in een bijzin meldt, omdat ze ook in die tijd niet algemeen waren. In de tussentijd is *arion* (Tijmblauwtje) uitgestorven, is *semiargus* (Klaverblauwtje) in 1993 teruggekomen in Nederland na een afwezigheid van bijna 20 jaar en is *alcon* (Heidegentiaanblauwtje) in de Achterhoek sterk achteruit gegaan. De interesse van de auteur ging duidelijk uit naar grote vlinders, zoals parelmoervlinders en ijsvogelvlinders. De eerste twee bladzijden zijn vooral gewijd aan een kweek van de Kleine ijsvogelvlinder. Eerder had hij al een heel artikel geschreven over de jacht op de Grote weerschijnvlinder:

"Nu liep het echter de spuigaten uit. Mij bekwam zelfs de angst, dat eerzame burgerlieden, wier opinie mij niet zoo koud laat, nadat ze mij ontmoet hadden, hun wijsvinger naar hunne respectievelijke voorhoofden zouden brengen, om daarmee eenige veel beduidende kringetjes te beschrijven; want behalve mijn gewone uitmonstering droeg ik ..... een langen, rieten hengelstok plus een stevige, hou-

ten dito. Ja waarlijk, mijne uitrusting ge-
leek die van een 'modern' speerruiter van
Perrols zwarte bende, voortsnellende met
den zenuwachtigen haast van een hond
met een blikken trommel aan zijn staart
gebonden. Nu was er wel geen geraas-
makend voorwerp, dat mij tot spoed aan-
spoorde, doch, lieve lezer, trek gerust
even uw neus op, in mijn rechter jaszak
stak een potje met ..... rotte, Limburgsche
kaas, dat, ik behoeft het haast niet te
zeggen, eene buitengewone attentie voor
mijn neus had"

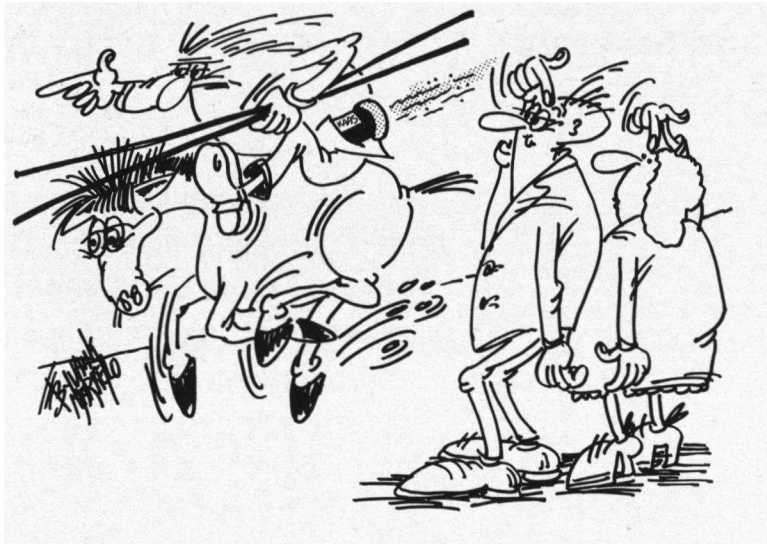
De heer Klokman gaat via veel bijzinnen
verder met zijn verhaal over het vangen
van een Grote weerschijnvlinder. Hij
heeft zijn net aan het uiteinde van de
hengel vastgemaakt en hoopt zo de vlin-
ders uit de boomkruinen weg te vangen.
Uiteindelijk heeft hij succes:

"Omstreeks elf uur, toen ik het rondzeu-
len met de stokkencombinatie reeds har-
telijk moe begon te worden en half rus-
tend op een hoekje post vatte, had ik
waarlijk nog het geluk een stoelend
paartje nabij te komen en toen ..... een
vervaarlijke zwaai, een lang gerekte klets
op den grond, gevolgd door een krak, ...
de stok in tweeën, doch ..... in het net
een mooi, gaaf vrouwtje, wanhopig po-
gende te ontsnappen, voor ik er mij als
een dolleman opgeworpen had. Spoedig
maakte eene inspuiting met Ammonia li-
quida aan haar tegenstribbelen een ein-
de en verschafte haar de noodige rust,
om een waardig figuur in mijne verzame-
ling te maken."

Met zijn Limburgse kaas heeft hij min-
der succes. Na een paar dagen ontdekt
hij dat de vlinders 's morgens te vinden
zijn op de mestvaalt van een naburige
boerderij, zodat hij zijn verzameling kan
uitbreiden.

We kunnen de bevindingen van de heer
Klokman uit 1902 vergelijken met de
huidige situatie. Omdat er twee moni-
toringroutes op de Slangenburgerburg lig-
gen, die wekelijks gelopen worden door de heren
Zwier en Frieling, hebben we een goed
beeld van de vlinderfauna anno nu (zie
tabel). Van de bonte verzameling parel-
moervlinders is niets meer over. De Zil-
veren maan heeft nog één populatie bij
Winterswijk en de ooit zo talrijke Kei-
zersmantel wordt af en toe nog als zwer-
ver gezien. Ook de blauwtjes zijn slechts
mager vertegenwoordigd. Maar er is ook
goed nieuws. De Kleine ijsvogelvlinder is
nog steeds aanwezig en het Landkaartje
en de Gehakkelde aurelia waren in die
tijd grote zeldzaamheden. Dat is nu ge-
lukkig wel anders.

De redenen voor de grote achteruitgang
zijn bekend: de heidevelden werden ont-
gonnen en de landbouw geïntensiveerd,
de beken rechtgetrokken en natte stuk-

tekening: Frans Bijvank

ken ontwaterd. Alleen de echte bos- en
bosrandvlinders die niet al te hoge eisen
stellen wisten zich te handhaven. Mis-
schien dat er nog wel ergens wat Grote
weerschijnvlinders rondvliegen, die soort
is via de monitoringmethode moeilijk te
vinden. Maar dan nog is de achteruit-
gang enorm.

Wie vandaag de dag een wolk veelkleuri-
ge vlinders wil zien kan in Nederland
nauwelijks terecht, maar nog wel in de
Eifel of de Pyreneeën. En zo is het dan
toch nog reclame voor een van onze vlin-
derreizen onder deskundige begeleiding!

Soort	route I			route II	
	1990	1991	1992	1991	1992
Groot dikkopje	15	16	18	5	14
Citroenvlinder	14	20	38	39	34
Groot koolwitje	1	1	5	2	7
Klein geaderd witje	21	30	36	91	78
Klein koolwitje	4	4	11	9	55
Oranjetipje	1	-	1	-	15
Eikepage	-	1	-	3	-
Kleine vuurvlinder	13	2	3	14	3
Icarusblauwtje	-	-	3	5	19
Boomblauwtje	1	-	5	1	4
Kleine ijsvogelvlinder	1	-	2	-	-
Kleine vos	-	18	4	39	41
Dagpauwoog	5	9	4	23	13
Distelvlinder	-	3	-	-	4
Atalanta	3	1	4	2	8
Gehakkelde aurelia	10	8	13	8	11
Landkaartje	54	6	19	20	65
Hooibeestje	2	9	3	6	1
Argusvlinder	14	10	8	31	27
Bruin zandoogje	19	8	4	34	57
Koelvinkje	70	94	204	90	119

Literatuur

- Klokman, G.J. (1902). De Weerschijn-vlinder
(Apatura iris). De Levende Natuur 6: 237-239.
Klokman, G.J. (1902). Merkwaardige vangsten.
De Levende Natuur 6: 266-269.

Tabel 1: waargenomen
dagvlinders op twee
monitoringroutes op
de Slangenburgerburg